

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования Республика Тыва

Администрация Пий-Хемского кожууна

МБОУ Хадынская СОШ

РАССМОТРЕНО
на заседании ШУМО ГЦ

Пр. №1 от «28» 08. 2024 г.

СОГЛАСОВАНО:

зам. директора по ВР

 Кок А.А.

от «28» 08 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО;

директор школы

 Монгуш Л.Ч.

№60 от «28» 08 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

курса внеурочной деятельности

«Улусчу ужурлар»

направление: «Проектно-исследовательское»

для 2 класса

Составитель: Опежик К.М.

Хадын 2024г

ТАЙЫЛБЫР БИЖИК

Бо программаны 1-4 класстарга шенелделиг өөрөдилге – номчулга ному «Улусчу ужурларга» даянып тургускан.

Улусчу педагогика амгы национал школаның өөрөдилге-кижизидилгелиг ажил-чорудулгазының кол үндезинин тургузуп, ниити өөрөдилге системаларында чаа угланыышкын, тускай быжыг турушту ээлеп турар. Чоннуң чаагай чаңчылдары, сагылга ёзулалдары, ужурлары улусчу педагогиканың кол өзээн тургуспушаан, өзүп орар салгалдың кижизидилгезинин депшилгелиг аргаларын байлакшыдып турар.

Улусчу педагогиканың идеялары, байлак дуржулгазы болгаш аргалары өг-бүлө кижидилгезинде, ада-иелер ортузунда тарап нептерээн.

Программаның кол угланыышкыны дараазында сорулгаларны чедип алырынче угланган:

Бодун каяа-даа төлөптиг ап билири;

Этикет база янзы-бүрү ужурларны сагып билирин чаңчыктырар;

Улуг улусту хүндүлөп, бичии кижилерни кээргеп, чаптап билири. Хире шаа-биле дузазын чедирип, ачы-буяанныг, биче сеткилдиг болурун хевирлээр;

Тываның, Россияның база янзы-бүрү чоннарның ёзу-чаңчылдары, улусчу байырлалдары-биле уругларны таныштырар;

Өг-бүлезинин кижигүннери база эш-өөрү-биле эп-найыралдыг, хүндүлээчел, дузааргак болуру. Сагылга-чурумга хамаарышкан мораль-этиктиг билиглерни сагып билиринге чаңчыктырар;

Төрээн чурту – Тывазынга, Россияга ынаа болгаш чоргааралы. Ооң бойдузунга дириг амытаннарынга, үнүштеринге, арга-арыынга сагыш-човангыр, хумагалыг хамаарылгазы болгаш сагыыр ужурлары.

Өөреникчилерниң шингээдип алыр билиглеринге, мергежилдеринге болгаш чаңчылдарынга кол негелделер.

2-ги классты доозуп турар өөреникчилерниң билип алыр ужурлуг чүүлдери:

этикетке хамаарышкан тыва улустун ёзу-чаңчылдарны билири;

бичии кижинин ада-иезинге ээлдек-эвилен болуру;

кижилернин хар-назынын барымдаалап, оларны хундулээри;

чугаа уезинде бодун топтуг алдынары ниити аажы-чан культуразынын чарылбас кезээ деп чувени шингээдип алыр;

янзы-буру байдалдарга бодун төлөптиг алдынып билири;

оол кижии база кыс кижиге хамаарышкан дурум-сагылгалары;

оске бажынче кирерде сагылгалар;

бажынга келген кижини хулээп алырынын ужурлары;

кылаш ужурлары;

чугаа уезинде хол-буттун, арын-шырайнын шимчээшकिनнери;

2-ги класстың доозукчуларының билиглерни шингээдип алырының аргалары:

чаңчылдар, сагылгаларны анаа-ла ёзу барымдаалап эвес, а оларның ужур-утказын хандыр билип алып.

боттарының аразында хүндүткелдиг, чазык-чаагай чугаалажыр.

эжиниң саналын деткиир азы анаа бодунуң хуузунда бодалын немээр.

эш-өөрүнүң сөзүн дыңнаар, оларга дузалажыр ийикпе кошкактарны камгалаар мөзү-шынарга кижизидер.

№	Ша-гы	Тема	Сорулгалары	Өөреникчилерниң билиглеринге негелделер	Эрттирер хүнү	
					план	факт
Чаңчылдын чаражы						
1	1	Этикет	Этикет деп чуу чүвөл ону билиндирер. Анаа чүү хамааржырын билиндирер.	Этикет хүн-бүрүдө ажыглаар чурум. Ук терминге хамаарышкан чижектерни кирип билири.	09.09.2024ч.	
2	1	Курай-курай	Ырны чүглө дыңнаар эвес, а ону медереп, чүнүң дугайында бижээнин өөреникчилерге чедирер	Ырда ырлаан эвилең-ээлдек ужурларны тывары	16.09	
3	1	Өг-бүлөгө ээлдек болуру	Чоок төрөл улус аразында харылзаа. Эргелеткен, чассыткан сөстөр	Чүглө кады төрээн кижилерин эргим кылдыр адаар эвес, а оларга кандыг-бир байдалда чымчак сеткил күзеп, хүндүлээри	23.09	
4	1	Чарашпай. Дуңмам	Ырны чүглө дыңнаар эвес, а ону медереп, чүнүң дугайында бижээнин өөреникчилерге чедирер	Чарашпайның эки шынарларын тып билири.	30.09	
5	1	Назын хүндүзү	Назын хүндүзүнүн	Дүрүм сагыгларны	14.09	

			дугайында билиндирер	угаап-бодап, ону чижектер кырынга тайылбырлап билири		
6	1	Кырган-авам	Ырны дыннаар, ырлажыр		21.09	
7	1	Б. Комбу «Чурттуң төлдери»	Ада-чурттуң кым салгаарын билиндирер	Шүлүктү аянынг номчуп, ооң утказын дамчыдып билир	11.11	
8	1	Ээлдек чугаа ужурлары	Ккижилер янзы-бүрү байдалдарга чугаалажырын көргүзөр	Чугаа үезинде янзы-бүрү эмоцияларны илередири	18.11	
9	1	Таныжары.	Бодун таныштырып билирин чедип алыр	Бодунуң чүгле ат-сывы эвес, а өске-даа информацияны айтырып база бодунуң дугайында чугаалап таныжар	25.11	
10	1	Таныштырары.	Улуска эш- өөрүн, өске-даа кижилерин таныштырар чурумнар	Янзы-бүрү байдалдарны онйап тургаш, эш-өөрүн таныштырар	02.12	
11-12	2	Янзы-буру чугаа ужурлары	Чугаалажылга этикедин сагыырын chedип алыр	Эптиг-чөптүг сөстөрни ажыглааары дээрге, улустарның бүзүрел, хүндүткелин чаалап алыры дээрзин угаап билип алыр	02.12 09.12	
13-14	2	Кижинин даштыкы хевири чугаа- биле дамчыдары	Даштыкы хевири барымдаалап чугаалажыдылг а чорудары	Даштыкы хевири чугаа- биле дамчыдып тура, ажыглаар- ажыглавас сөстөрни билип алыр	16.12 23.12	
Кижин иң чаражы —						

бүдүжү нде						
15-16	2	Оол киж	Өг-бүлениң, дөргүл-төрел улустуң, ада- чурттуң даяныр чөленгиижи, ынаныжы – оол кижи деп чүвени өөреникчилерг е угаадыр	Эр кижиге хамаарышкан хүлээлгелерни шингээдип алыр	30.12.2024г 13.01.2025г	
17	1	Э. Кечил-оол «Угаан-бодал» А.Арапчор «Эр кижинин чангыс состуу» А. Даржай «Киж	Шүлүктерни аянныг номчудар	Шүлүк бүрүзүнге хамаарышкан амыдыралдан болуушкуннарн ы аңгылап, чижек кылдыр бээри	20.01	
18	1	Эреспей. Чунгувуста	Ырыларны ырладыр	Утказын билип алыр	27.01	
19	1	А. Шоюн «Таныжылга»	Эптиг-эвилең сөстен киж сеткили чазыга бээр, а багай сөстерден муңгарай бээрин чугаалажыр	Чогаалдың маадырының кылган чоруунга бодунуң үзел- бодалын чугаалап өөренир	03.02	
20	1	Кыс киж	Өг-бүлениң чырыткызы, одаан тудар кижи – кыс кижи дээрзин билиндирер	Кыс кижиге хамаарышкан эки шынарларны сактып аар, кыс кижиниң арыг- силиг, чазык- чаагай шырайлыг, сагыш-човаачал болурун билип алыр	10.02	
21	1	Электей бээр	Ырны ылажыыр	Чүге ырны бижээнин чугаалаар	17.02	
22	1	Бичии кижиниң өске бажыңче кирерде сагыыр ужурлары	Суурга, хоорайга, аал коданга сагыыр ужурлар-биле таныштырар	Суурда бажыңче, аал коданче, хоорайда квартираже кир ерде чүнү	24.02	

				сагыырын билип алыр		
23-24	2	Бажыңга келген кижини хүлээп алырының ужурлары	Келген кижини хүндүлөп уткуп алырының негелделери-биле уругларны таныштырар	Бажыңга кижини келзе, канчаар уткуурун, дөржө чалаарын, үдээрин сактып алыр	03.03 10.03	
25	1	Шырай ужуру	Шырай ужурунун дугайында өөреникчилериниң билиин улам ханыладыр	Бардам шырай, чазык шырай, эскет чок болгаш кенен шырайлар дугайында билип алыр	17.03	
26	1	Хөглүгбей. Кылаш ужурлары	Кылаш кижиниң дугайында чугаалап турар бир кол чүүл дээрзин дамчыдар	Кылаш кижиниң дугайында чугаалап турар бир кол чүүл дээрзин дамчыдар	24.03	
27-28	2	Шимчээшкин ужурлары	Кижиниң шимчээшкини кандыг болурун угаадыр	Хол-бут шимчээшкинни, кыс кижиниң машинаже кирерде шимчээшкиннери, чугаа үезинде шимчээшкиннер дугайында билип алыр	07.04 21.04	
29-30	2	Чөдүрериниң ужурлары. Сиңмирериниң ужурлары. Азыраының ужурлары. Өөш эде берзе	Янзы-бүрү байдалдарга чүнү канчаарын чижектерге көргүзүп тайылбырлаар	Янзы-бүрү байдалдарга белен болдур кылдыр ону кезээде сактып, бодап чоруур	14.04 21.04	
31-32	2	Өске кижиниң херекселинге дегбезиниң ужурлары	Өске кижиниң херекселинге чөпшээрел чокка дээп болбазын кижизидер	Чөпшээрел, диленир чорук дугайында билип алыр	28.04 05.05	
33-34	2	Түңнел кичээл. Чаңчыл чарашта – чоргаар, кижини	Өөрөнгөн чүүлдерин сактып чугаалажыр	Сагып, кылып чоруур ужурларының дугайында кыска	12.05 19.05	

		экиде – дыш		медээни дамчыдар		
--	--	-------------	--	---------------------	--	--